

Umeå universitet
Rektor
901 87 Umeå
Dnr 502-1464-05

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
BESLUT

2006-12-11
Reg.nr 31-2836-06

Anmälan mot Umeå universitet angående psykologpraktik och tillträde till sjunde terminen på psykologprogrammet

En student har anmält att universitetet inte har tagit sitt ansvar för hennes praktik på psykologprogrammet. Hon har också ifrågasatt universitetets rätt att vägra henne tillträde till sjunde termin på programmet trots ett skriftligt antagningsbesked.

Anmälan

N N har anmält Umeå universitet, institutionen för psykologi, för institutionens agerande gentemot henne under hennes praktik våren 2004 och fram till tidpunkten för anmälan, dvs. juli 2006. Hennes anmälan gäller bl.a. examination under praktiken under sjätte terminen på psykologprogrammet samt att hon har blivit avstängd från sjunde terminen på programmet utan laglig grund.

Hon har anfört bl.a. följande.

Praktiken var undermålig framför allt på grund av att handledaren var okunnig och dessutom borta från verksamheten under långa perioder. Hon sökte kontakt med institutionen men möttes av brist på intresse från institutionens sida. Institutionen verkade inte för att hon skulle kunna fullfölja praktikkursen. Hon blev underkänd på praktiken och det tog mycket lång tid innan hon fick ett slutligt besked om underkännandet. Därefter påbörjade hon en lång kamp för att få en motivering av beslutet. Åtta månader efter kurslut fick hon ett skriftligt beslut med motiveringen att hon blivit underkänd på grund av att hon avbröt praktiken utan att höra av sig till institutionen. Motiveringen utformades på detta sätt trots att hon berättade och senare även bevisade att hon hade tagit flera kontakter med institutionen. Beslutet omprövades och där konstaterades att det inte fanns ett tillräckligt beslutsunderlag för underkännandet. Om institutionen hade fattat detta beslut i samband med kurslut "hade inte nio månader gått till spillo".

I december 2004 fick hon ett skriftligt antagningsbesked till sjunde terminen på psykologprogrammet. Den 10 januari 2005 underrättades hon dock om att hon blivit avstängd från vårterminens studier på grund av bristande behörighet. Hon begärde då ett skriftligt beslut med överklagandehänvisning. Hon fick inget sådant beslut. I december 2005 beviljades hon, efter åtskilliga möten och hundratals brev, tillträde till studier på sjunde terminen.

Umeå Studentkår har stött N Ns anmälan genom en egen skrivelse till Högskoleverket.

Umeå universitets yttrande

N Ns anmälan och kårens skrivelse har översänts till Umeå universitet för yttrande. Universitetet har meddelat att N N, parallellt med anmälan till Högskoleverket, driver en skadeståndprocess mot universitetet. I huvudsak har universitetet anfört följande.

Valet av praktikplacering

Praktikhandläggaren/den kursansvarige föreslog en praktikplats vid behandlingshemmet A. Enligt kursledaren deltog N N i diskussionerna om val av praktikplats.

Institutionen hade granskat A enligt de kriterier institutionen tillämpar och kommit fram till att verksamheten till sitt innehåll skulle kunna ge en praktikant erfarenheter av olika inslag i psykologarbetet, att det fanns en legitimerad psykolog som accepterat att vara handledare, att det tidigare hade funnits praktikanter (från högskola och från folkhögskola) samt att praktikplatsen var en statlig institution (SIS).

Skriftlig information och instruktioner om praktikkursen skickades ut till praktikplatsen. N N, liksom övriga psykologkandidater, informerades också skriftligt och muntligt om att ta kontakt med institutionen vid behov. Studenterna instruerades att ta kontakt med institutionen om det uppkom problem på praktikplatsen.

Efter halva praktiktiden fick studenterna en betald resa till Umeå för att följa upp situationen på praktikplatsen. N N kom inte till detta möte. Hon hade uppgett att hon behövde ta hand om sitt sjuka barn.

Praktikhandläggarna (kursledaren och administratören) hade inte uppfattat några signaler från N N som fått dem att reagera över att det fanns behov av särskilda insatser, förrän praktikhandledaren den 15 december 2004 meddelade att N N hade lämnat sin praktikplats. Således har de ansvariga för kursen och programmet inte haft något underlag för att ta ställning till de av N N senare angivna misshälligheterna.

Examinationen

Den kursansvarige för praktikkursen hade kontaktats av en praktikhandledare som ville diskutera den uppkomna situationen kring sin psykologkandidat/praktikant N N. Praktikhandledaren önskade ett möte med den kursansvarige på institutionen då han uppfattat att kandidaten avsåg att avsluta sin praktikperiod i förtid. Han var osäker på om han då skulle kunna godkänna praktikperioden. Den kursansvarige kontaktade studierektorn för psykologprogrammet den 20 december 2004. Därefter talade studierektorn med såväl N N som hennes handledare. Han genomförde också en utredning av vilken framgick att det hade varit svårt för N N att få entydiga besked kring sina arbetsuppgifter, men fann att hennes försök att reda ut detta inte varit ändamålsenliga. I stället för att vända sig till sin handledare med sitt problem hade hon bett handledaren och den biträdande handledaren att prata med varandra. N N hade inte heller vänt sig till de praktikansvariga på institutionen för psykologi innan hon avbrutit sin praktik. Hon hade heller inte deltagit i den s.k. mittuppföljningen, vilket ju varit ett tillfälle att diskutera hennes situation.

Efter diskussion med examinatoren togs beslutet att N N skulle underkännas på praktiken.

Beslutet om underkännande togs av studierektorn och examinatoren den 12 januari 2005 och meddelades N N per telefon och genom e-post. Det skriftliga meddelandet dröjde bl.a. på grund av att man väntade på handledarens skriftliga intyg från praktikplaceringen.

Omprovningen av betyget

Med hänsyn till de brister i hennes situation på praktikplatsen som N N tagit upp efter praktiktiden gjordes den 9 september 2005 en omprovning av hennes betyg från praktikkursen. Detta resulterade i att man ansåg att underlaget för betygsättningen var otillräckligt och undanröjde det tidigare betyget. Det beslutades samtidigt att praktikperioden måste kompletteras med åtta veckor för att det professionella förhållningssättet skulle kunna bedömas.

Denna komplettering pågår för närvarande liksom N Ns fortsatta studier. Hon har också fått en individuell studieplan för sina fortsatta studier på psykologprogrammet.

Antagningen till psykologprogrammets sjunde termin

Det skriftliga antagningsbeskedet till sjunde terminen har berott på ett administrativt misstag, nämligen att det på det skriftliga beskedet saknades en fotnot att antagning till kurser gäller under förutsättning att behörighetskraven är uppfyllda. Förkunskapskraven för den aktuella kursen, psykoterapi, är att samtliga föregående kurser är genomförda med betyget ”godkänd”. N Ns önskan att börja studera vid den sjunde terminen behandlades som ett dispensärende. Hon saknade 41 poäng av de 120 poäng som utgör förkunskapskrav, varför man beslutade att hon inte kunde påbörja kursen. Hon informerades om detta beslut i januari 2005. Beslutsfattarna kände inte till att fotnoten saknades. Hon hade därefter erbjudits möjlighet till studier under såväl vår- som höstterminen 2005, men förslagen och erbjudandena gällde de 41 poäng som hon saknade.

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden anförde i sitt yttrande till rektor i december 2005 att det är ”ytterst tveksamt om det kan anses gynnande att N N får påbörja sina studier på termin 7”. Med hänvisning till 26 § förvaltningslagen (1986:223) medgav dock fakultetsnämnden tillstånd för tillträde till den sjunde terminen. Nämndens rekommendation var dock att N N skulle fullgöra sin praktik och slutföra de kurser som inte var avklarade innan studierna på den sjunde terminen påbörjades. Enligt rektorns beslut den 20 december 2005 beviljades hon tillträde till sjunde terminen trots att tidigare kurser inom psykologprogrammet inte avklarats med godkänt resultat.

N N och studentkåren har lämnat synpunkter på Umeå universitets yttrande.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverkets avgränsning av ärendet

N N har i sin anmälan och i sina kommentarer till universitetets svar tagit upp ett mycket stort antal frågor och invändningar mot universitetets agerande. Högskoleverket har förståelse för att N N vill ha verkets syn på samtliga dessa frågor. Verket bestämmer dock självt vilka frågor som är av sådan vikt att det finns anledning för verket att uttala sig. I det följande tar Högskoleverket upp de frågor som verket anser är viktigast att kommentera från rättssäkerhetssynpunkt.

Universitetets hantering av N Ns situation på kursen psykologpraktik

N N har gett uttryck för sin uppfattning att institutionen inte tagit sitt ansvar för hennes situation på praktikplatsen. Ord står mot ord beträffande när institutionen fått reda på att praktiken inte har fungerat. Universitetet har dock slutligen genomfört en utredning och gett N N möjlighet att komplettera praktiken med en ny handledare. Eftersom universitetet nu har vidtagit åtgärder för att lösa N Ns situation finner Högskoleverket inte skäl att vidare utreda ärendet i den delen.

Examinationen

Av utredningen har framgått att det har uppkommit oklarheter vid bedömningen av N Ns praktik. Enligt universitetet har ett beslut om underkännande tagits den 12 januari 2005, men det skriftliga meddelandet har dröjt på grund av att man har velat avvakta intyget från praktikplatsen. Enligt N N har hon fått ett slutligt besked om underkännande först den 17 mars 2005. Därefter har hon begärt en motivering som har meddelats så sent som den 3 augusti 2005. Beslutet om underkännande har omprövats och ändrats den 9 september 2005. Enligt omprövningsbeslutet var underlaget för underkännandet otillräckligt och N N gavs möjlighet att genomgå en kompletterande förkortad praktik om åtta veckor med en ny handledare.

N N har gjort gällande att handläggningen har tagit för lång tid och ifrågasatt grunderna för underkännandet.

Högskoleverket finner inte anledning att ha synpunkter på innehållet i det ursprungliga beslutet, särskilt då beslutet sedermera har omprövats och ändrats. Högskoleverket anser dock att en handläggningstid om cirka åtta månader för att lämna ett slutligt besked om och motivera ett underkännande av en praktikperiod om 15 poäng inte är acceptabel. Umeå universitet måste därför kritiseras för den långa handläggningstiden. Högskoleverket utgår ifrån att det har rört sig om en engångsföreteelse och lämnar i den delen ärendet utan vidare åtgärd.

Antagning till psykologprogrammets sjunde termin

N N har den 13 december 2004 fått ett skriftligt antagningsbesked till den sjunde terminen. Därefter, den 10 januari 2005, har hon fått ett muntligt besked om att hon inte får påbörja studier på den sjunde terminen. Enligt universitetet har det skriftliga

antagningsbeskedet berott på ett administrativt misstag i och med att man inte har uppmärksammat att N N inte uppfyllt de förkunskapskrav som anges i kursplanen.

Ett lärosäte har ansvar för att pröva studenternas behörighet och för att obehöriga studenter inte får tillträde till kurser som har vissa förkunskapskrav. När det gäller psykoterapikursen har institutionen också ett ansvar gentemot tredje part, såsom patienter som får terapismtal av studenter. Samtidigt skall studenterna behandlas på ett rättssäkert sätt och kunna lita på och rätta sig efter de besked de får av högskolan. Ett positivt förvaltningsbeslut får därför normalt inte ändras till den enskildes nackdel. Detta framgår av 27 § förvaltningslagen, medan i 26 § samma lag regleras fall där myndigheten får rätta ett beslut som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende.

Det antagningsbesked, som N N har fått av universitetet, har varit ett gynnande förvaltningsbeslut som universitetet haft rätt att ompröva och ändra endast under de förutsättningar som anges i 27 § förvaltningslagen. Universitetet har också slutligen, genom rektorns beslut den 20 december 2005, tagit konsekvenser av sitt ursprungliga antagningsbesked och beviljat N N tillträde till den sjunde terminen trots att tidigare kurser inom psykologprogrammet inte avklarats med godkänt resultat. Högskoleverket ser positivt på att universitetet samtidigt har vidtagit åtgärder för att ge N N det stöd som hon behöver för att tillägna sig de kunskaper som krävs för hennes fortsatta studier. Det är dock beklagligt att hon har fått ett antagningsbesked utan att hennes behörighet har kontrollerats innan dess. Ett beslut om att en sökande inte uppfyller kraven på behörighet för att bli antagen till grundläggande högskoleutbildning får enligt 12 kap. 2 § första stycket 5 högskoleförordningen (1993:100) överklagas till Överklagandenämnden för högskolan. N N har således haft rätt att få ett skriftligt beslut med överklagandehänvisning. Även om hon slutligen har antagits till den sjunde terminen har hanteringen av ärendet tagit över ett år under vilket N N inte fått några klara besked angående sin studiesituation. Universitetet måste kritiseras för detta.

Fakultetsnämnden har i sitt yttrande till rektor medgett att det finns brister i de administrativa systemen. Nämnden har uppgett att dessa brister nu håller på att åtgärdas och att någon automatisk antagning av studerande till den sjunde terminen inte kommer att ske fortsättningsvis.

Högskoleverket utgår ifrån att bristerna kommer att åtgärdas i enlighet med fakultetsnämndens yttrande och finner därför inte heller i den delen skäl att följa upp ärendet.

Med dessa delvis kritiska besked avslutas ärendet.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom:
N N
Justitiekanslern